

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 11/2 2022 s. 847-869, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

TÜRK DİLİ DERSLERİNİN ÇOK UYARANLI ÖĞRENME-ÖĞRETME ORTAMLARIYLA YAPILANDIRILMASI: ÖRNEK EĞİTİM DURUMU*

Esra KARAKAŞ KURT**

Geliş Tarihi: Aralık, 2021

Kabul Tarihi: Nisan, 2022

Öz

Bu araştırmanın amacı; anlama ve anlatma becerileri gelişmiş, üst düzey düşünen ve duyarlı bireylerin yetiştirilmesine öncülük eden çağdaş Türkçe derslerini düzeye uygun dilsel, görsel ve işitsel uyarıların işe koşulduğu eğitim ortamlarıyla tasarlamak, örnek eğitim durumlarının nasıl olması gerektiğini ortaya koymak, elde edilen veriler doğrultusunda yükseköğretime ilişkin örnek bir eğitim durumu hazırlamak ve Türkçe öğretimi sürecine farklı bakış açıları kazandırmaktır. Bu araştırma tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Veriler; çok uyaranlı öğrenme-öğretme ortamlarının yapılandırılmasına, dilsel ve düşünsel becerilerin geliştirilmesine dönük etkinlikler ve eğitim durumu hazırlama konusundaki yerli ve yabancı bilimsel yayınlardan (makale, kitap, kitap bölümü, vb.), bilgisunardan, düzeye uygun yazınsal yapılardan ve sanatsal uyarılardan yararlanılarak elde edilmiştir. Örnek eğitim durumuyla düzeye uygun sanatsal uyarıların işe koşulduğu etkinliklerle Türkçe öğretiminin hedef ve kazanımları yaşama geçirilmeye çalışılmıştır. Sonuç olarak, sınıf ortamında, öğreticinin kılavuzluğunda, birebir ilişki içerisinde, uygulamalı olarak yapılan ve birden fazla uyarının sınıf ortamına taşınmasıyla sürdürülen Türk Dili dersleriyle dersin sorumluluğu yerine getirilmiş olacak ve birey ana dilinde yetkinliğe ulaşacaktır.

Anahtar Sözcükler: Türkçe Eğitimi, Türk dili, sanatsal uyarılar, eğitim ortamları.

STRUCTURING TURKISH LANGUAGE LESSONS WITH MULTI- STIMULATING LEARNING-TEACHING ENVIRONMENTS: SAMPLE EDUCATIONAL SITUATION

Abstract

The purpose of this research is; to design contemporary Turkish courses that lead to the upbringing of highly thought and sensitive individuals with advanced comprehensive and telling skills with educational environments where linguistic, visual and audio stimuli are used to the level, to set out what sample training situations should be like, preparing a sample educational status for higher education in accordance with the data obtained and to give different perspectives to the Turkish teaching process. This research is a decimal study in the scanning model. A framework for how multimed

* Bu çalışma, 03-05 Ekim 2019 tarihlerinde İzmir'de yapılan 12. Uluslararası Türkçenin Eğitimi-Öğretimi Kurultayı'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Dr. Öğr. Üyesi; Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, esra.karakas29@gmail.com

training environments should be configured as a result of examining data sources, the case of exemplary education has been tried to be embodied with an understanding in accordance with this framework. As a result, Turkish language courses in the classroom environment, guided by the tutorial, in a one-to-one relationship, made in practice and carried out by moving multiple steadily into the classroom environment, will fulfill their responsibility and the individual will achieve competence in their native language.

Keywords: Turkish Education, Turkish language, multi-stimulus, artistic stimulus, educational environments.

Giriş

Dil öğretimi, anlama ve anlatma becerileri gelişmiş, üst düzey düşünen ve duyarlı bireylerin yetiştirilmesine öncülük eden bir süreçtir. Bu süreçte bireyin insana, yaşama ve doğaya ilişkin duyarlılığının geliştirilmesi; bilgi düzeyindeki düşünce süreçlerini aşarak eleştirel ve yaratıcı düşünmeyi amaçlaması; erken çocukluk döneminden başlayarak yaşam boyu dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerini etkili bir biçimde kullanması; demokratik kültür bilincini edinmesi Türkçe öğretiminin temel sorumluluğundadır (Sever, 2008; Sever, Kaya ve Aslan, 2011; Aslan 2016; Alyılmaz, 2018).

Bu sorumlulukların yerine getirilebilmesi için Türkçe öğretiminin Türkçenin yaratıcı anlatım gücünü duyumsatan, işitsel, görsel ve dilsel nitelikli sanatsal uyaranların düş ve düşünce evrenini geliştiren olanaklarıyla yapılandırılması; uygulama ağırlıklı öğrenme-öğretme ortamlarının yaratılması gerekmektedir. Bu ortamların ilköğretimden yükseköğretime değin Türkçe öğretiminin sorumluluğunda olan “insan” yetiştirme, çok boyutlu düşünme ve duyarlık edinimi için önemli bir etkileşim ortamı yaratacağı bilinmelidir.

Ana dili öğretiminin bireyin tüm yaşamını etkilediği ve yaşamın her anında ana dili becerilerine gereksinim duyduğu düşünüldüğünde; dil kurallarının dayatıldığı ezberci anlayıştan uzak; okuyan, sorgulayan, üreten, demokratik kültür bilincine erişen duyarlı bireyler yetiştirmeye dayalı bir eğitim anlayışının önemli olduğu gerçeği yadsınamaz.

Alanyazını, Türkçe öğretiminde büyük bir verimsizlik ve eksiklik olduğu gerçeğinde birleşmektedir. Çalışmalar, yükseköğretime değin giderilemeyen eksikliklerin yükseköğretimde de devam ettiğini; Türkçe öğretiminin önelediği birey olma özelliklerine erişemeyen, duyu, düşünce ve izlenimlerini yazılı ya da sözlü biçimde aktaramayan mezunların sayısının artmakta olduğunu göstermektedir (Adalı, 1983; Aslan, 2006, 2016; Demirel, 2002; Dilidüzgün, 2004; Göğüş, 1978, 1983, 1988, 1993; Kantemir, 1997; Kavcar, 1983, 1998; Kavcar, Oğuzkan ve Sever, 2005; Kocaman, 1994; Özdemir, 2013; Sever, 2002, 2003, 2008, 2011, 2018; Sönmez, 2004, 2007, 2008). Ayrıca Türkçe öğretimi sürecinin nitelikli ve işlevsel bir biçimde yapılandırılmadığı, öğrencilerin dil becerilerinin geliştirilemediği belirlenmiştir.

Anlama ve anlatma becerisini edinememiş ya da geliştirememiş olan bireylerin dış dünyayla gerçek anlamda iletişim kurabilmesi olanaksızdır. Birey ana dilinde yetkinliğe ulaştıkça anlayan, anlatan, tartışan, sorgulayan, düşünen, sorun çözen, karar veren, üreten, demokratik kültür bilincine erişen, çağın gereksinimlerini karşılayan bir kişiliğe sahip olabilecektir.

Bu sorunların giderilmesi, temel dil becerilerinin geliştirilebilmesi, Türkçe öğretiminin amacına ulaşabilmesi için çağdaş bir eğitim anlayışının yeğlendiği, öğrenme-öğretme süreçlerinin birden fazla uyaranla desteklendiği, amaca uygun nitelikli yazınsal metinlerin ve etkinliklerin yer

aldığı Türkçe öğretimi ortamları yapılandırılmalıdır (Sever, 2011; Aslan, 2011; Sever, 2018; Dilidüzgün, 2004; Mayer, 2005; Kahn, 2008; Morene ve Volden, 2005; Vaughan, 2004)

Çok Uyaranlı Eğitim Ortamları

Kişinin duyu ve düşüncelerini devindirip kullanmasına olanak sağlayan uyarıcıya uyarıcı denir. Eğitim sürecinde, bireyin düş ve düşünce dünyasını devindirebilmek için pek çok uyarıcının eğitim ortamında işe koşulmasıyla yapılandırılan ortamlar, çok uyaranlı eğitim ortamlarını oluşturmaktadır. Bireylerin bilişsel, dilsel ve toplumsal gelişimi için duyma ve düşünme yetilerinin kullanılmasını sağlayacak, onları tepki vermeye isteklendirecek her türlü uyarıcı yeni öğrenme olanakları yaratacaktır (Sever, 2013).

Öğrencilerin etkileşim ve öğrenme düzeylerinin yükselmesini sağlayan pek çok sanatsal uyarıcı, çok uyaranlı eğitim ortamlarının başat ögesidir. Hem öğretmeni hem de öğrenciyi etkin kılan resim, müzik, karikatür, kısa film vb. uyarıcılar yaratıcılığı besleyen ve dil becerilerini geliştirmeye yardımcı olan sanatsal öğelerdir.

Söz gelimi kısa film, Türkçe öğretiminde kullanılması önerilen sanatsal uyarıcılardan biridir. Öğrencilerin dikkatlerinin derse çekilmesi, öğrenme güdülerinin devindirilmesi için kısa filmlerin yeğlenmesi önerilir. Kısa filmler elbette incelenecek olan metnin örüntüsüne ilişkin düş ve düşünce devinimi sağlarken çok uyaranlı ve sanatsal bir öğrenme-öğretme sürecinin yapılandırılmasına da olanak tanır (Sever, 2011a; Sever, 2018). Cooper ve Dancyger'e (2006) göre hem kısa hem de uzun film, izleyende görme duyusunu devindirirken onlara iletileri alımlama sorumluluğu yükleyen bir uyarıcıdır. Alanyazındaki pek çok çalışmada; görme ve işitme duyularına seslenen; devinim, renk, müzik vb. öğeleri içinde barındıran; ilgi çekici ve öğretici olan film, kısa film ve videoların verimli ve uzun süreli öğrenmeyi olanaklı kıldığı saptanmıştır (Bruner, 2008; Alessi ve Trollip, 2001; Öztaş, 2006).

Dil derslerinde görsel bir uyarıcı olarak karikatürün kullanılması dersin akışına devingenlik katabileceği gibi alışlagelen yapıyı değiştirerek, ezberi ortadan kaldırarak öğrenmenin kalıcı olmasına da yardımcı olabilir (Efe, 2005). Karikatürler aracılığıyla gülen ve düşünebilen bireyler bu sürecin etkin birer öznesi konumuna gelebileceklerdir (Sever, 2018). Morrison, George ve Chilcoat (2002), karikatürlerin yazma çalışmalarında kullanılmasının öğrencilerin; görsel becerilerinin, sözcük dağarcıklarının, yaratıcılıklarının, iletişim ve dil becerilerinin gelişimine katkı sağladığını ileri sürmüşlerdir.

Etkili bir düş kurma ve düşünce aracı olan resim; estetik duyguları geliştirmesi, yaşama dair iletileri duyumsatması, eleştirel kültürün oluşmasında yardımcı olması, görsel okuryazarlık ve dil becerilerini geliştirmesi, üst düzey düşünmeye olanak sağlaması yönleriyle dil öğretimi süreçlerinde kullanılmalıdır.

Eğitim-öğretim etkinliklerinin tam ve etkili olarak gerçekleşebilmesi için dinleme becerisini geliştiren, kulağa seslenen uyarıcılara gereksinim vardır. Müzik, Türkçe öğretiminde kullanılan en temel işitsel uyarıcılardandır. Öğrencilerin düş ve düşünce evrenlerinin gelişiminde, dilsel uyarıcıları anlamlandırma sürecinin desteklenmesinde müziğe gereksinim duyulmaktadır.

Yazınsal nitelikli metinler, duymaya ve düşünmeye olanak tanıyan, bir dilin doğru ve güzel anlatımının, insanlığın duyu ve düşünce birikiminin en varıl ve etkili biçimde ortaya konduğu, okurun beğeni düzeyinin artmasında etkili olan ürünlerdir (Göğüş, 1978; Sever, 2011b). Onu okuyan kişinin sorgulamasına, kendi doğrularını bulmasına ve kendi düşüncelerini

oluşturmasına olanak tanıdığı için önemli birer uyandır. Yazınsal nitelikteki metinler gibi dil öğretimi sürecinin temel araçlarından olan öğretici metinlerin de özgün olması, türsel özelliklerini başarıyla yansıtmaları temel ilke olarak benimsenmelidir. Öğretici metinlerin anlatım olanakları güçlü olmalıdır. Bu metinler yalnızca bilgi veren metinler olarak görülmemeli; farklı alanlarda uzmanlaşmış araştırmacıların yazılarından, nitelikli gazete haberlerinden veya öğrencilerin ilgisini çekebilecek konular hakkında yazılmış nitelikli metinlerden seçilmelidir (Çelik, 2013).

Çok uyaranlı eğitim ortamı, öğrencilerin kendini özgürce anlatabileceği uygulama alanıdır. Öğrenciler, bu uygulama alanlarında yeteneklerindeki farklılığı bulabilir ve çeşitli yollarla gösterebilir. Teknolojik olanaklarla desteklenen bu çağdaş eğitim alanları, düşünme yetisi edindirme ve duyarlılık kazandırmada da önemli bir etkiye sahiptir. Düşünen duyarlı bireyler yetiştirebilmek ancak çok uyaranlı eğitim ortamlarıyla bireyi özne kılan, duygu ve düşünce üretmeye dayalı bir eğitim anlayışıyla gerçekleştirilebilir (Sever, Kaya ve Aslan, 2011; Aslan 2016).

Bu araştırmanın amacı; anlama ve anlatma becerileri gelişmiş, üst düzey düşünen ve duyarlı bireylerin yetiştirilmesine öncülük eden çağdaş Türkçe derslerini düzeye uygun dilsel, görsel ve işitsel uyaranların işe koşulduğu eğitim ortamlarıyla tasarlamak, örnek eğitim durumlarının nasıl olması gerektiğini ortaya koymak, elde edilen veriler doğrultusunda yükseköğretime ilişkin örnek bir eğitim durumu hazırlamak ve Türkçe öğretimi sürecine farklı bakış açıları kazandırmaktır.

İlköğretimden yükseköğretime değin okullarımızda Türkçe ve Türk Dili adı altında yürütülen ana dili eğitimi dersleri ile istenilen düzeyde sonuçların alınmadığına ilişkin çalışmalar alanyazında görülmektedir. Fakat yalnızca sorunların belirlenmesi nitelikli bir dil öğretiminin amaçlarına ulaşmada yetersiz kalmaktadır. Bu sorunların nasıl giderilmesi gerektiğine dönük çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Bu durumda ana dili derslerinde öğretim sürecinde öğrenciyi etkin kılacak ve onu uygulamaya yönlendirecek eğitsel önlemler alınmalıdır. Öğrencilerin okuma, yazma, dinleme, konuşma ve dilbilgisi konu alanına ilişkin becerileri program amaçlarına uygun ve tam olarak kazanabilmeleri için, her öğrenciye anılan becerilerini sınayabileceği olanakların sunulması ya da fırsatların yaratılması gerekir (Sever, 2002). Bu bağlamda bilimsel veriler ışığında hazırlanmış örnek eğitim durumlarının kurgulanması, çağdaş Türkçe derslerinin kazanımlarını edindirmeye olanak tanıması bakımında önem taşımaktadır.

Yöntem

Bu araştırma tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Betimsel çalışmalarda araştırma sorularından, araştırmanın kavramsal çerçevesinden ya da görüşme ve/veya gözlemlerde yer alan boyutlardan yola çıkarak veri analizi için bir çerçeve oluşturulur. Bu çerçeveye göre verilerin hangi temalar altında düzenleneceği ve sunulacağı belirlenir (Creswell, 2015; Yıldırım ve Şimşek, 2008). Araştırmada veriler; çok uyaranlı öğrenme-öğretme ortamlarının yapılandırılmasına, dilsel ve düşünsel becerilerin geliştirilmesine dönük etkinlikler ve eğitim durumu hazırlama konusundaki yerli ve yabancı bilimsel yayınlardan (makale, kitap, kitap bölümü, vb.), bilgisunardan, düzeye uygun yazınsal yapıtlardan ve sanatsal uyaranlardan yararlanılarak elde edilmiştir. Veri kaynaklarının incelenmesi sonucu, çok uyaranlı eğitim ortamlarının nasıl yapılandırılması gerektiği konusunda bir çerçeve oluşturulmuş; örnek eğitim durumu bu çerçeveye uygun bir anlayışla somutlanmaya çalışılmıştır. Örnek eğitim durumuyla düzeye uygun

sanatsal uyarıların işe koşulduğu etkinliklerle Türkçe öğretiminin hedef ve kazanımları yaşama geçirilmeye çalışılmıştır. Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Etik Kurulu tarafından 16/11/2017 tarih ve ETK.00.0-050.03.03-6396 sayılı etik kurul onayı alınmıştır.

Çok Uyarınlı Eğitim Ortamlarına Uygun Eğitim Durumlarının Oluşturulması

Amaçların Belirlenmesi:

Bir öğretim programında belirlenen amaçlara ulaşabilmek için “Ne öğreteceğiz?” sorusuna yanıt aramak, programın ve dersin içeriğini oluşturmak gerekir. Ders içeriğinin belirlenmesi o ders için tüm amaç ve kazanımları edindirme olanağı sağlar.

Bu araştırmada amaç ve kazanımlar belirlendikten sonra içerik belirlenmiş, YÖK’ün koymuş olduğu Türkçe derslerinin içerik tasarımı dikkate alınmıştır. Oluşturulan amaç-kazanımlar ölçme-değerlendirme, program geliştirme ve alan uzmanlarından alınan görüş ve öneriler doğrultusunda yeniden yapılandırılmıştır.

Etkinliklerin Hazırlanması:

Eğitim durumlarında tasarlanan etkinliklerin işlevsel olmasına dikkat edilmiştir. Etkinliklerde öğrencilerin dört temel dil becerisini işe koşacağı uyarınlı; onları düşünmeye, konuşmaya ve tartışmaya yönelten nitelikte hazırlanmıştır. Etkinlikler hem öğrencilere dilsel uyarınlı anlamlandırmaya ve kavratmaya yönelik soruları içermiş hem de öğrencilerin eleştirme, kestirimde bulunma, değerlendirme, sorun çözme gibi pek çok üst düzey düşünme becerisini ve yaratıcılıklarını ortaya çıkaracak yönde yapılandırılmıştır. Hazırlanan etkinlikler, dil öğretimi alan uzmanlarının eleştirisi, görüş ve önerileri doğrultusunda düzenlenmiş, gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

Değerlendirme Süreci:

Eğitim durumunun sonunda amaç ve kazanımlara uygun olarak hazırlanan ölçme soruları çoktan seçmeli, açık uçlu, eşleştirme, boşluk doldurma gibi farklı ölçme türlerine göre yapılandırılmıştır. Değerlendirme bölümü öğrenme-öğretme süreci içerisinde eğitim ortamında tamamlanmıştır.

Bulgular

Eğitim durumu

A. Biçimsel bölüm

Okulun Adı:

Dersin Adı: Türkçe I: Yazılı Anlatım

Düzey: Yükseköğretim

Süre: 4 ders saati

Öğretim Görevlisinin Adı ve Soyadı:

Öğrenme ve Öğretme Anlayışı: Çok Uyarınlı Öğrenme

Araç ve Gereçler: Türkçe Sözlük, Yazım Kılavuzu; Yükseköğretim Türkçe Ders Programı; *Vincent van Gogh’un A Pair of Shoes*, *Holzsammler im Schnee*, *Sien Nursing Baby*, *The Potato Eaters*, *Starry Night Over The Rhone*, *Sower With The Setting Sun* isimli tabloları; Fazıl Say’ın piyano dinletisi eşliğinde Genco Erkal’ın seslendirdiği Nazım Hikmet şiiri; Nazım Hikmet’in *Yaşamaya Dair* şiiri; *Çizgilerle: İsrâf, Tüketim Çılgınlığı ve Çevre Kirliliği* isimli kısa

film; *Behiç Ak'ın karikatürü*, Mozart'ın *Reguiem* isimli müziği; Sait Faik Abasıyanık'ın *Hişt, hişt !..* adlı öykününün dinletisi.

Kaynak Kitaplar:

- Adalı, O. (2009). *Anlamak ve Anlatmak*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Aksan, D. (2006). *Şiir Dil ve Türk Şiir Dili*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Aksan, D. (2011). *Cumhuriyet Döneminden Bugüne Örneklerle Şiir Çözümlemeleri*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Bilgin, M. (2013). *Anlamdan Anlatıma Türkçemiz*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kantemir, E. (1995). *Yazılı ve Sözlü Anlatım*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Kavcar, C. (1999) *Edebiyat ve Eğitim*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Kavcar, C.; Oğuzkan, F.; Aksoy, Ç. (2009). *Yazılı ve Sözlü Anlatım*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Özdemir, E. (1994). *Yazınsal Türler*. Ankara:
- Özdemir, E. (2013). *Eleştirel Okuma*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Proust, M. (2016). *Yaratıcı Okurluk*. İstanbul: Palto Yayınevi.
- Sever, S. (2011). *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sever, S., Kaya, Z. ve Aslan, C. (2011). *Etkinliklerle Türkçe Öğretimi*. İzmir: Tudem Yayınları.

Bilgisunar bağlantıları:

- <https://www.youtube.com/watch?v=SEbsNaWA7-I>
- <https://www.youtube.com/watch?v=jzyuze9MgNQ>
- https://www.youtube.com/watch?v=C2Q8_zJgkSA
- <http://www.dildernege.org.tr/TR,449/yazim-kilavuzu.html>,
- http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=187:Noktalama-Isaretleri-Aciklamalar&catid=50:yazm-kurallar&Itemid=132

Öğrenme-öğretme etkinlikleri

Metinler : “Yaşamaya Dair”, “Hişt, hişt !..”

Ana Nokta : Öğrenme-öğretme etkinliklerinde belirtilen anlama ve anlatma becerilerinin amaçlarıyla ilgili kazanım örüntülerini edindirmek.

Yardımcı Noktalar:

- Duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini konuşma ilkelerine uygun olarak sözle, doğru anlaşılır ve etkili biçimde anlatılması,
- İzlenen, dinlenen ya da okunan uyarıların anlamlandırılması,
- Duygu, düşünce, tasarım ve izlenimlerini yazma ilkelerine uygun olarak yazabilmesi, noktalama imlerinin bilincinde olunması ve doğru kullanılması,
- Yazı türleriyle ilgili özelliklerin kavratılması,
- Yazma çalışmalarında “dış yapı”, “iç yapı” ile “dil ve anlatım” ilkelerinin kavratılması.

Amaçlar

1. Düzeyine uygun konuşmaları ya da okumaları ilkelere uygun olarak dinleyebilme
(İlgili tüm kazanımlar)
2. Dinlediklerini ve izlediklerini tam ve doğru anlayıp yorumlayabilme
(İlgili tüm kazanımlar)
3. Düzeyine uygun bir metni sesli ve sessiz okuma tekniğine uygun okuma
(İlgili tüm kazanımlar)
4. Dinleme alışkanlığını günlük yaşama aktarabilme
(1, 2 ve 3. kazanımlar)
5. Okuduklarını tam ve doğru olarak anlayabilme
(İlgili tüm kazanımlar)
6. Yazı türleriyle ilgili özellikleri kavrayabilme
(İlgili tüm kazanımlar)
7. Sürekli kitap okuma/yazılı kaynaklardan yararlanma istek, beceri ve alışkanlığını kazanabilme
(İlgili tüm kazanımlar)
8. Dinlediklerini, izlediklerini, öğrendiklerini; duygu, düşünce ve tasarılarını konuşma ilkelerine uygun olarak sözle doğru, anlaşılır ve etkili düzgün cümlelerle anlatabilme
(İlgili tüm kazanımlar)
9. Konuşma alışkanlığını günlük yaşama aktarabilme
(İlgili tüm kazanımlar)
10. Dinlediklerini, izlediklerini, öğrendiklerini; duygu, düşünce ve tasarılarını dil ve anlatım ilkelerine uygun biçimde yazılı olarak anlatabilme
(1, 2, 3, 4, 8 ve 9. kazanımlar)
11. Yazma çalışmalarında “dış yapı” ve “iç yapı”, dil ve anlatım ilkelerine uygulayabilme
(İlgili tüm kazanımlar)

Konular

1. Noktalama İmleri
2. Yazı türleri

B. Giriş bölümü

1. Dikkati Çekme: Eğitimcinin öğrencilerle, “Yaşam ve yaşamak” üzerine biraz konuşmak istediğini söylemesi ve ardından onlara “Yaşamak sizce nedir? Ya da yaşamamanın sizler için anlamı nedir? Yaşamda hangi duygular vardır?” sorularını yönelterek derse giriş yapması. Yaşamda karşılık bulan renklerin, çizgilerin ve şekillerin en güzel göstergesi sanat yapıtlarıyla bizleri buluşturan Vincent Van Gogh’un tabloları üzerinde birlikte söyleşmeleri ve ünlü ressamı öğrencilerle buluşturması.

A Pair of Shoes, Paris, 1886

Vincent van Gogh (1884) "Holzsammler im Schnee". Nuenen, September.

Sien Nursing Baby, 1882

The Potato Eaters, 1885

Starry Night Over The Rhone, 1888

Sower With The Setting Sun, 1888

2. Gdleme: Eğitimcinin đrencilerine ‘‘Bu dersimizde yazı türlerini anlamaya dayalı süreçlerde beceri kazanacak, yazınsal yapıtların güzel sanatların farklı yapıtlarıyla buluştuğundaki önemini ve güzelliğini kavrayacaksınız; öte yandan yazılı anlatımımızda çok önemli bir yeri olan noktalama imlerinin kullanıldığı yerlerle ve amaçlarıyla ilgili yeni bilgiler edineceksiniz.’’ demesi. ‘‘Geçen dersimizde de söylediğimiz gibi burada gördüklerinizi,

duyduklarımızı, izlediklerinizi, okuduklarınızı doğru anlamak; edindiğiniz bilgiler eşliğinden özgürce düşünebilmek, özgün düşünceler üretmek her etkinliğinizin başında gelmektedir. Bu anlamda düşünebilmek, düşündüklerimizi aktarabilmek, dilini seven ve bilinçli bir şekilde kullanan bireyler olabilmek dersimizin gereğidir.” demesi.

3. Gözden Geçirme: Eğitiminin “Bu derslerde yazı türlerinden öykü türünü anlamaya dayalı süreçlerde beceri kazanacak, noktalama imlerinin kullanıldığı yerleri anımsayacak, yeni bilgiler edineceksiniz, diğer yandan da farklı uyaranların tanıklığında sanat yapıtlarıyla tanışacaksınız.” demesi.

4. Geçiş: Ardından eğitiminin, “Şimdi bir Fazıl Say dinletisiyle buluşacağız, Genco Erkal tarafından seslendirilen bir şiir eşliğinde. Bu şiiri dikkatlice dinlemenizi, kulağınızı ve ruhunuzu müziğin ritmine, şiirin derin anlamına vermenizi istiyorum. Dinleti bittikten sonra şiirin konusu, izlediği üzerinde konuşacağız.” demesi, dinletinin bilgisunardaki <https://www.youtube.com/watch?v=SEbsNaWA7-I> adresinden dinlenmeye başlanması.

C. Geliştirme bölümü

1. Eğitiminin, öğrencilerden dinleme ve izleme ile ilgili ilkeleri uygulamalarını istemesi.
2. Dinletinin sessiz olarak kurallara uygun biçimde öğrencilere dinletilmesi/izletilmesi.
3. Eğitiminin, öğrencilerin (varsa) anlama güçlüğü çektiği yerleri tekrar dinletmesi.
4. Metnin sessiz olarak kurallara uygun biçimde öğrencilere okutulması.
5. Şiirin üç öğrenciye sesli olarak okutulması.
6. Eğitiminin, öğrencilerin (varsa) okuma güçlüğü çektiği sözcükleri ya da vurgu ve tonlama yanlışlarını düzeltmeye çalışması.
7. Eğitiminin, izleme ve dinleme çalışmaları sona erdikten sonra öğrencilere “Şimdi sizlere şiirin ve müziğin duygu ve düşünce dünyasının kavranmasına yönelik sorular yönelteceğim, beni dikkatle dinleyiniz.” demesi ve söz hakkı verirken “istekli” olan öğrencilerden başlaması.

YAŞAMAYA DAİR

1

Yaşamak şakaya gelmez,

büyük bir ciddiyetle yaşayacaksın

bir sincap gibi mesela,

yani, yaşamının dışında ve ötesinde hiçbir şey beklemeden,

yani bütün işin gücün yaşamak olacak.

Yaşamayı ciddiye alacaksın,

yani o derecede, öylesine ki,

mesela, kolların bağlı arkadan, sırtın duvarda,

yahut kocaman gözlüklerin,

beyaz gömleğinle bir laboratuvarda ...

1948

Nazım Hikmet

Sorular-yanıtlar

Bu bölümde öğrenciye şiirin ve müziğin onlarda duyumsattıklarını daha iyi anlatabilmeleri için birkaç soru yöneltilir. Dinletiyi dinledikten/izledikten sonra eğitiminin öğrencilerin burada yaşananlar hakkındaki duyu ve düşüncelerini anlatmalarını istemesi, “Duyumsadıklarınız nelerdir?” sorusuna yanıt araması. Daha sonra dinletinin ve şiirin daha iyi anlaşılması için aşağıdaki soruları öğrencilerine yöneltmesi:

S.1. “Sizce bu şiir kimin yapıtı olabilir?”

Y.1. ...

S.2. Bu şiir bizlere neyi çağrıştırmaktadır?”

Y.2. ...

S.3. Sizce Nazım Hikmet’in “Yaşamaya Dair” isimli bu ünlü şiiri, hangi yaşamsal duyguları bize duyumsatmaktadır?”

Y.3. ...

S. 4. Peki müzik sizlere neyi duyumsattı? Ne hissettiniz? Müziğin duyumsattığını şiir de size duyumsattı mı?”

Y.4. ...

S.5. “Bütün işimiz gücümüz yaşamak olmalı.” sözü ne demek, Nazım Hikmet neden böyle tanımlamış olabilir?”

Y.5. ...

S.6. “Yani, öylesine ciddiye alacaksın ki yaşamayı / yetmişinde bile, mesela, zeytin dikeceksin” bu dizelerde yaşamı ciddiye almak sözlerinden ne anlıyoruz?”

Y.6. ...

S.7. Şaire göre şiirin son dizesi olan ““Yaşadım’ diyebilmen için...” neler yapılmalı sizce?”

Y.7. ...

S.8. Şiirin konusu nedir?”

Y.8. ...

S.9. Şiirin izleği nedir?”

Y.9. ...

S.10. Bu şiirin şairi siz olsaydınız başlığımı ne yapardınız? Neden?”

Y.10. ...

S.11. Şiirin sizi en çok etkileyen dizleri hangileridir, neden?”

Y.11. ...

S.12. Şiirde kullanılan sözcükler sizce nasıl? Bir uyum yakalayabildik mi? Herhangi yabancı sözcük dikkatinizi çekti mi?”

S.12. ...

S. 13. Şiirdeki noktalama imlerine dikkat ettiniz mi? Kullanım amacı farklı olan bir noktalama imine rastladınız mı?

Y. 13. ...

S.14. Nazım Hikmet'in başka yapıtlarını biliyor muyuz?

Y.14. ...

S.15. Müziği dinlerken hangi duygu ağır bastı? Müziğin ritmine kendinizi verdiğinizde yaşamınızın hangi kesiti belleğinizde belirdi?

S.15. ...

Ara Özet: Müzik dinlemeyi sanırım hepimiz severiz, tarzlar farklı olsa da sanırım müzik hepimizin hayatında yer alıyor. Dersimizin başından bu zamana değin şiirin anlaşılmasına dönük çalışmalar yaptık. Şairin iletmek istedikleri ve bize duyumsattıklarına ilişkin değerlendirmelerinizi öğrendik. Dinlediklerimiz, izlediklerimizi ya da okuduklarımızı, tam ve doğru olarak anladığımızın en açık göstergesi, metni kendi tümcelerinizle özetleyebileniz ve metnin konusunu ve iletisini saptayabilmenizdir.

Ara Geçiş: Eğitimcinin “Bu derslerde noktalama imlerini inceleyeceğiz. Yazı türleri özellikle de yazınsal türler üzerinde duracağız; bu konularda bizi etkin kılacak çeşitli metinler okuyacağız; karikatür, kısa film, fotoğraf, resim gibi sanat gereçlerini inceleyeceğiz. Duygularımızı, düşüncelerimizi, gözlem ve değerlendirmelerimizi yazılı ve sözlü olarak ifade edeceğiz.” demesi, yazı türleri ile ilgili bilgi vermesi ve etkinler yapılması.

Noktalama, yazının daha iyi anlaşılmasını, konuşma dilindeki eksiltili ya da tonlamayla belirtilen değişmeceli vb. anlatımların yazıda gösterilmesini sağlayan yazılı göstergeler dizgesidir. Noktalama aynı zamanda okumayı da kolaylaştıran bir araçtır. Noktalama imlerinin, anlatım olanaklarını genişleten bir araç olduğu çok daha iyi bilinmekle birlikte, yerli yersiz kullanıldığı da görülmektedir. Oysa bu imlerin kullanımı, belli bir özeni gerektirmektedir (Bilgin, 2013). Noktalama imlerinin kullanım alanlarıyla ilgili bilgiler anımsanır ve genel olarak yanlış bilinen doğrular üzerinden bilgisunardaki <http://www.dildernegi.org.tr/TR,449/yazim-kilavuzu.html>, http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=187:Noktalama-Isaretleri-Aciklamalar&catid=50:yazm-kurallar&Itemid=132 adreslerinden bilgilerle konu verilir.

Etkinlik 1: Yazı Çalışması

Bilgisunar <https://www.youtube.com/watch?v=jzyuze9MgNQ> bağlantısındaki “Çizgilerle; israf, tüketim çılgınlığı ve çevre kirliliği” isimli kısa filmi izleyip ve “Nasıl bir yaşam, nasıl bir dünya istiyoruz?” sorunun yanıtını oluşturacak düşünsel düzende bir yazı yazacağız.

Öğrenciler yazma çalışması yaparken eğitimcinin de onları hem dinlendirmek hem de müzik yoluyla da üreticiliklerini arttırmak için hafif bir tonda, Mozart'ın *Reguiem* isimli müziği açması ve zaman zaman da sınıfta dolaşarak öğrencileri baskı altına almadan denetlemesi, varsa sorularını yanıtlaması. Süre bitiminde de istekli öğrencilerden başlanarak yazıların okutulması ve başarılı olanların öğrencilerce belirlenmesiyle etkinlik sona erdirilir.

Etkinlik 2: KKTC'de bulunan ve yerel bir gazete olan *Kıbrıs* gazetesinin okunması, gazetede yazım ve noktalama imlerindeki hataların düzeltilmesi, sınıf içinde tartışılması.

Etkinlik 3: Metin üzerinde noktalama imlerini uygulama.

Noktalama imleri çıkartılmış bir metin üzerinde metnin anlamına ve dil kurallarına uygun biçimde noktalama imlerinin yerleştirilmesi, kuralların anımsanması. Bu etkinlikte, noktalama imlerinin kullanım çeşitliliğini anımsatmaya yardımcı olacağı için Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi seçilmiştir.

Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi

Ey Türk Gençliği!

Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet, muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin, en kıymetli hazinedir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek, dâhilî ve haricî bedhahların olacaktır. Bir gün, İstiklâl ve Cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şerâitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerâit, çok namûsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve Cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın, bütün kaleleri zaptedilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şerâitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dahilinde, iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlilerin siyasi emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr ü zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerâit içinde dahi, vazifen; Türk İstiklâl ve Cumhuriyetini kurtarmaktır! Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur!

Mustafa Kemal Atatürk

20 Ekim 1927

Ey Türk Gençliği

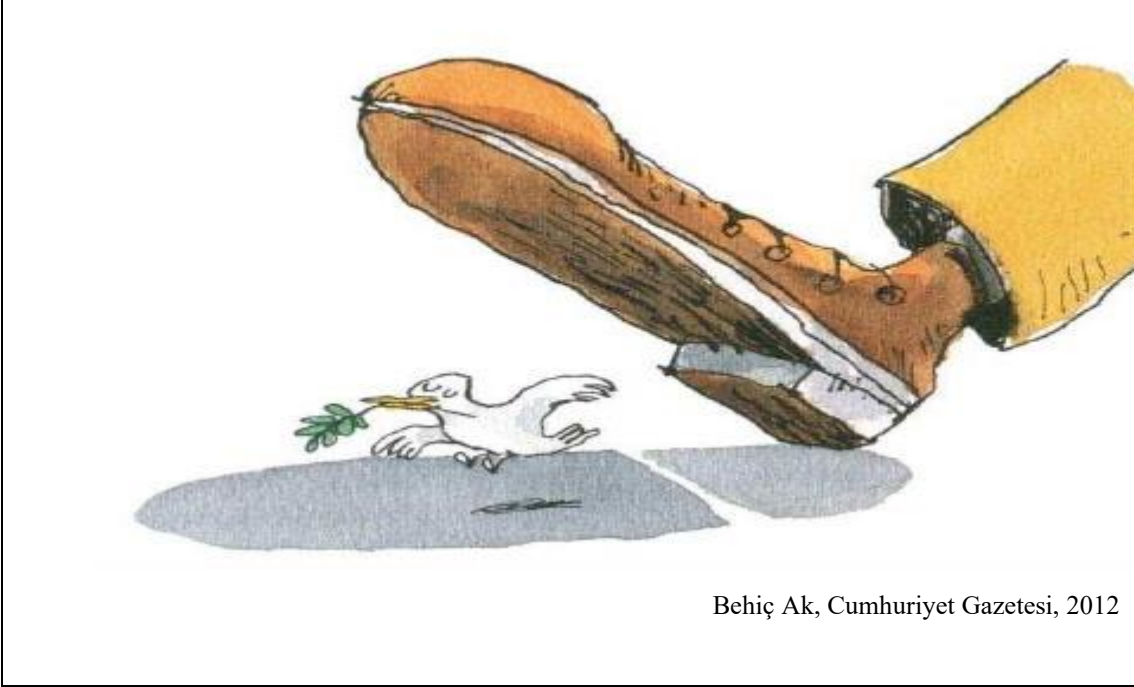
Birinci vazifen Türk istiklâlini Türk Cumhuriyetini ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur Bu temel senin, en kıymetli hazinedir. İstikbalde dahi seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve haricî bedhahların olacaktır. Bir gün İstiklâl ve Cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen vazifeye atılmak için içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şerâitini düşünmeyeceksin Bu imkân ve şerâit, çok nâmûsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve Cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın, bütün kaleleri zaptedilmiş bütün tersanelerine girilmiş bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şerâitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dahilinde, iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini müstevlilerin siyasi emelleriyle tevhit edebilirler Millet, fakr ü zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı İşte bu ahval ve şerâit içinde dahi vazifen Türk İstiklâl ve Cumhuriyetini kurtarmaktır Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Etkinlik 4: Yazı yazma çalışması ve yazıların değerlendirilmesi.

Yazma çalışması bittikten sonra öğrenciler etkinlik kâğıtlarını sınıf içinde değiştirir, her öğrenci başka bir arkadaşının kâğıdını okur, yazım ve noktalama açısından değerlendirir.

Behiç Ak, Cumhuriyet Gazetesi, 2012

Karikatürün sizde uyandırdığı duygu ve düşünceleri kısaca yazınız.

Etkinlik 5: Aşağıda tabloda verilen sözcüklerdeki noktalama imlerinin doğru ya da yanlış olduğunu tartışınız.

Sözcükler	Doğru	Yanlış	Çünkü...
13.45'de			
Kg'dan			
İzmir'li			
ODTÜ'nün			

Ayşe Teyze'nin			
Boğaz Köprümüzün...			
Türk Dil Kurumu'ndan			
Türkçe'nin			
09:30,10.30 arası			
"Bit Palas"ını			

Ara Özet: Eğitimcinin "Noktalama imlerini örnekler üzerinden kuralları anımsayarak nerede, nasıl ve ne zaman kullandıklarını öğrenmiş olduk ve birkaç sanatsal uyaran eşliğinde bu öğretiye dayalı etkinlikler yaptık. Yazılı anlatımda bütünlüğü ve iletişimin sağlıklı olmasını sağlayan noktalama imlerini çok dikkatli kullanmamız gerektiğini bir kez daha anlamış olduk." demesi.

Ara Geçiş: Eğitimcinin "Şimdi de Sait Faik Abasıyanık'ın "Hişt, hişt !.."adlı öyküsünü sizlerle buluşturmak istiyorum." demesi, metnin önce bilgisunardaki https://www.youtube.com/watch?v=C2Q8_zJgkSA adresinden dinlenmesi, öğrencilere metnin verilmesi, gerektiği durumda okunması, metinle ilgili onların düşüncelerini alması ve Prof. Dr. Cahit Kavcar'ın "Edebiyat ve Eğitim" yapıtındaki "Sait Faik Üzerine", "Sait Faik ve Çevre Sorunları" isimli yazılarından konuyla ilgili bilgi vermesi:

Okuma Metinleri

HİŞT, HİŞT!..

Yürüyordum. Yürüdükçe de açılıyordum. Evden kızgın çıkmıştım. Belki de tıraş bıçağına sinirlenmiştim. Olur, olur! Mutlak tıraş bıçağına sinirlenmiş olacağım. Otların yeşil olması, denizin mavi olması, gökyüzünün bulutsuz olması, pekâlâ bir meseledir. Kim demiş mesele değildir, diye? Budalalık! Ya yağmur yağsaydı? Ya otların yeşili mor, ya denizin mavisi kırmızı olsaydı? Olsaydı o zaman mesele olurdu, işte. Çikolata renginde bir yaprak, çağla bademi renkli bir keçi gördüm. Birisi arkamdan:

-Hişt, dedi.

Dönüp baktım. Yolun kenarındaki daha boyunu posunu almamış taze devedikenleriyle karabaşlar erik lezzetinde bana baktılar...

Sait Faik Abasıyanık

Öyküyü anlamaya yönelik sorular:

S. 1. Metni okuduk, ne anlatılıyor, ne yansıtıyor bu öyküde?

Y. 1. ...

S. 2. Öykü kişisi burada bir şeye kızmış görünüyor, sizce neye kızmış olabilir?

Y. 2. ...

S. 3. Öyküye göre neler sorun olarak görünüyor? Sizce bunun ruhsal durumun dış dünyayı algılayışımızdaki etkisiyle açıklayabilir miyiz?

Y. 3. ...

S. 4. Yaprağın çikolata, keçinin de çağla bademi rengine bürünmesi alışılmışın dışındadır. Algılama değişimi gerçekleşirken duyduğunuz “hişt” sesi sizi nasıl bir duygu dünyasına itiyor?

Y. 4. ...

S. 5. Peki “hişt” sesi nereden geliyor? Bu sesin kaynağı nedir sizce?

Y. 5....

S. 6. Bu ses kimi, neye çağırıyor?

Y. 6. ...

S. 7. Öyküyle birlikte gerçekle gerçek dışı arasında gidip geldiğimiz oldu mu?

Y. 7. ...

S. 8. Bu öyküde Sait Faik herhangi bir olay anlatıyor mu? Olayı bulamıyorsak bir durumu, bir varlığı, doğadan gelen bir sesi sezmemizi mi istiyor yazar?

S. 8. ...

Yazınsal metinleri okurken, okur olarak yapacağımız bir iş de söylenenlerden söylenmiş olanı çıkarmaktır. Buna da yorum diyoruz. İngiliz ozanı ve yazarı T.E. Hulme sanatçının görevini belirtirken şöyle der: “Sanatçının görevi, nesneyi kavrama konusundaki gündelik alışkanlıklarımız ile gerçeğin kendisi arasına bir perde gibi giren örtüyü ötesinden berisinden delmektir.” (Özdemir, 2013).

Öykü ve roman edebiyatın önemli ve çok yaygın anlatım türleri arasında yer alırlar. Bilindiği gibi, insanın kendisiyle, başkalarıyla ilişkilerini ve insanın serüvenlerini en çarpıcı biçimde anlatan türlerin başında roman ve öykü gelir. En özlü tanımıyla; olmuş ya da olabilecek olayları anlatan kısa edebiyat eserleridir. İnsan yaşamından değişik kesitler sunan ve bunu da yere-zamana bağlayarak yapan kısa yazı türüdür (Kavcar, Oğuzkan, Aksoy, 2009).

Türü ne olursa olsun her yazınsal metinde anlatılan, üzerinde durulan, bize ileilmeye çalışılan bir şey vardır. Bu bir olay olabilir, durum olabilir; gözlem, izlenim, yaşantı olabilir.

Etkinlik 6: Metinde kullanılan noktalama imleri ile ilgili kuralları belirleme. Kısa çizgi, uzun çizgi, ünlem, virgöl, iki nokta gibi. Aşağıda verilen cümleleri noktalama açısından tamamlayıp kullanım kuralını söyleyiniz.

Hayırsızlar () diye geçirdi içinden () Ben onlar için saçımı süpürge ettim () Yemedim yedirdim () giymedim giydirdim () Oysa onlar hiçbir şeyin farkında değiller () Yazıklar olsun ()

Diyecekler ki () () Bunu niye yazdın () şunu niçin söyledin () onu nereden çıkardın () neydi o sözlerin anlamı () ()

Öğretmen yanıma yaklaşmış sordu ()

() Bu ne ()

Dilim dolaştı () () Şey () diye kekeledim ()

D. Sonuç bölümü

Son özet: Eğitimcinin, “Bu eğitim durumunda ele almış olduğumuz yazınsal türleri anlamaya dönük çalışmalar yaptık. Düşüncelerimizi sözlü ve yazılı olarak paylaştık. Kendimizi tam olarak anlatabilmenin, sağlıklı iletişim kurabilmenin yolunun yazım ve noktalama imlerini doğru kullanabilmeden geçtiğinin öğrendik, noktalama imlerinin doğru kullanılmasına ilişkin süreçlerde uygulamalı örneklerle bu beceriyi alışkanlık hâline getirdik, diğer yandan da farklı uyaranların tanıklığında yazınsal türlerin birer sanat yapıtı olduğunu duyumsadık.” demesi.

Tekrar güdüleme: Noktalama imleri konusundaki bu kazanımınızın dil bilinci ve sevgisini yüreğinde ve belleğinde duyumsatılmasına olanak tanıdığını belirterek, sağlıklı iletişim kurabilen ve kendimizi rahat ve açık bir şekilde ifade edebilen bireyler olduğumuzun vurgusunu yapmak.

Kapanış: Eğitimcinin, “Bu hafta salık verdiğim yapıtı hemen edinip okumanızı ve yaşama sevgisi bağlamında düşünsel olarak değerlendirmenizi isteyeceğim.” demesi ve dersi Orhan Veli'nin “Güzel Havalara” şiirini okuyarak kapatması.

Yapıt: Cristy Brown, “Sol Ayağım”, Nimesis Yayınları.

Değerlendirme

1. Aşağıda noktalama imleri konulmadan verilen parçanın noktalama imlerini yerleştiriniz.

“Büyükler sayılara bayılırlar. Tatalım, onlara yeni edindiğiniz bir arkadaştan söz açtınız, asıl sorulacak şeyleri sormazlar. Sesi nasılmış, hangi oyunları severmiş, kelebek biriktirir miymiş, sormazlar bile. 'Kaç yaşında?' derler, 'Kaç kardeşi var? Kaç kilo? Babası kaç para kazanıyor?' Bu türlü bilgilerle onu tanıdıklarını sanırlar. Deseniz ki, 'Kırmızı kiremitli, güzel bir ev gördüm. Pencerelerde saksılar, çatısında kumrular vardı.' Bir türlü gözlerinin önüne getiremezler bu evi. Ama 'Yüz bin liralık bir ev gördüm' deyin, bakın nasıl 'Aman ne güzel ev!' diye haykıracaklardır.” (s.22)

“Senin gezegeninin insanları...” dedi Küçük Prens, aynı bahçede beş bin gül birden yetiştiriyorlar, ama asıl ihtiyaçları olanı yine de bulamıyorlar.”

“Haklısın, bulamıyorlar.” diye yanıtladım.

“Hâlbuki aradıklarını tek bir gülde ya da bir yudum suda bulabilirler.”

“Öyle!” dedim.

Küçük Prens ekledi: “Gözler aslında kördür. Kalbiyle bakmalı insan...”

2. Aşağıda verilen soruları yanıtlayınız.

Örnek Soru

1. Necip Fazıl () şair oluşunun öyküsünü şöyle anlatıyor: “Şairliğim on iki yaşında başladı. Annem hastanedeydi. Ziyaretine gitmiştim. Beyaz yatak örtüsünde, siyah kaplı, küçük ve eski bir defter () Bitişikte yatan veremli hasta kızın şiirleri varmış defterde. Bunu söyleyen annem, bir an gözlerimin içini tarayarak ‘Senin, şair olmanı ne kadar isterdim!’ dedi. Annemin dileği bana, içimde besleyip de on iki yaşına kadar farkında olmadığım bir şey gibi göründü. Gözlerim hastane odasının penceresinde () savrulan kar ve uluyan rüzgâra karşı uzun uzun düşünerek içimden şöyle bir karara vardım () ‘Şair olacağım, hem de büyük bir şair ()’ Ve oldum.”

Bu parçada ayraçlarla () belirtilen yerlere aşağıdakilerin hangisinde verilen noktalama işaretleri sırasıyla getirilmelidir?

- A) (;) (.) (;) (:) (.) B) (,) (.) (;) (;) (.) C) (,) (...) (,) (:) (!)

D) (,) (...) (,) (,) E) (,) (...) (,) (,) (!)

3. Aşağıdaki öyküyü, yazarın dili ile uyumlu olacak biçimde geliştirip tamamlayınız.

Vapur rıhtımdan kalkıp da marmara ya doğru uzaklaşmaya başlayınca yolcuyla geçirmeye gelenler üzerlerinden ağır bir yük kalkmış gibi ferakladılar.

“Çocukcağz Arabistan da rahat eder.” Dediler.

Hayırlı bir iş yaptıklarına herkesi inandırmış olanların uydurma neşesiyle fakat gönülleri isli evlerine döndüler önce babadan yetim kalan küçük Hasan anası da ölünce uzak akrabaları ve konu komşunun yardımıyla halasının yanına Filistin in sapa bir kasabasına gönderiliyordu.

Refik Halit Karay, Eskiçi

4. Aşağıda yazılış yanlı olan sözcüklerin doğrularını yanlarına yazınız.

Sağnak Sallangaç San'at Sandaviç Sandelye Santraç
Sapa sağlam Seçcade Senbol Serhoş Seyehat Sıpazm Sıprey
Silahşör Sinema Sünüzüt Sünbül Sulfirik Subjektif Sahlep

Sonuç ve Öneriler

Ana dili öğretiminin temel amacı dinleme, okuma, konuşma ve yazma gibi girişik becerilerin bireyde geliştirilmesidir. Bu beceriler bütünsellik içinde gelişmektedir. Anlama ve anlatma becerileri gelişmiş bireyler, çağdaş toplumlarda iletişimin sağlıklı bir biçimde gerçekleşmesini sağlarlar. Bu bakımdan demokratik kültür bilinci edinmiş, çağdaş, düşünen ve sorgulayan bireylerin gelişimi için ana dili öğretiminin nitelikli olmasına gereksinim duyulmaktadır.

Bu bağlamda, anlama ve anlatma becerilerinin geliştirilebilmesi için oluşturulan eğitim durumlarında verilen ipucu, dönüt, düzeltme ve pekiştirmeyle (Bloom, 1997) öğrenme katılmağını artıracak, öğrencilerin bilgi ve yeteneklerine uygun eğitim durumu oluşturulmuştur. Öğrencilerin dil ve anlam evrenlerine seslenen, düzeyine uygun sanatsal uyarıların işe koşulmasıyla birçok yazma, konuşma, okuma ve dinleme etkinliğine yer verilmiştir. Dinletilen bir müziğin, izlenen bir kısa filmin, düşündürülen bir karikatürün, güldüren bir fıkranın düş ve düşünce dünyamızdaki yansımalarını ortaya çıkaracak yazma çalışmaları yapılmıştır. Wade (1995), eleştirel düşünme eğitiminin en temel bileşenin yazılı anlatım çalışmaları olduğunu savunmuştur. Dolayısıyla “Salt bilgiler üzerine bir yazı yazınız.” ya da “Herhangi bir atasözünü açıklayan bir paragraf yazınız.” gibi öğrenciyi yazma isteğinden uzaklaştıran geleneksel eğitimin önerdiği etkinlikler yerine, sanatsal uyarıların işe koşulduğu yazma etkinliklerine özen gösterilmiştir. Çizginin, şekillerin, sesin, dokunun ve görselliğin bellekte uyandırdığı etki, kişiye kendini anlatabilme gücü vermektedir. “Yaşama dair birkaç tümce yazınız.” etkinliği, ancak yaşam ile ilgili çarpıcı ve sarsıcı birkaç tablonun izleniminden ve duygu yüklü bir şiirin okunmasından sonra anlamlı kılınmıştır. Eğitim durumları, tüm bu özellikleriyle öğrencinin yazma ve konuşma isteğini artıran ve bu eylemi alışkanlık hâline getirmesine olanak tanıyan etkinlikler dizisine dönüştürülmüştür. Bu sayede dinlediklerini, izlediklerini, okuduklarını tam ve doğru anlayıp yorumlayan; duygu, düş ve düşüncelerini dil kurallarına uygun bir biçimde sözlü/yazılı aktaran öğrenci, eğitim sürecinde hedeflenen davranışları geliştirebilecektir.

Türkçe öğretiminde öğrencilerin birden fazla duyu organını sanatsal uyaranlarla öğrenmeye katmak; duyup düşündüklerini, dil dersliğinin olanaklarıyla aktarmalarını sağlamak, okul türü öğrenme süreçlerinde öğrencilere düşünme yetisi kazandırabilmek ve onlara demokratik kültür bilincini edindirebilmek demektir (Sever, 2008; Sever, 2018). Bu bağlamda, dil öğretiminin dilsel, görsel ve işitsel uyaranlarla gerçekleştirilmesi öğrencilerin öğrenmelerini kolaylaştıracak ve çok boyutlu düşüncelerini sağlayacaktır. Dolayısıyla eğitim ortamları, öğrencilerin estetik gelişim evrelerine uygun sanatsal yapıtlar, resimler, kısa filmler, karikatürler, müzikler ve yazınsal metinlerle desteklenmeli; öğrencilerin görsel ve işitsel algılarının gelişimine katkı sağlanmalıdır. Efe (2005)'nin öğrencilerin farklı duyu ve düşünce üretmelerine kaynaklık eden, estetik bir uyaran olarak gördüğü karikatürlere ilişkin yargıları bu savı destekler niteliktedir: “*Karikatürün sanatçı tarafından çizilmesi birinci üretimdir. Öğretmenin derse girmeden onu yorumlaması, konuyla ilgili yeni düşünceler ortaya koyması karikatürün ikinci üretimidir. Aynı çalışmanın sınıfta öğrenciler tarafından yorumlanması, konuyla ilgili bağlantıların kurulup açıklamaların yapılması karikatürün üçüncü üretimidir.*” Aynı karikatürün farklı yorumlanması, iletilerinin farklı düşüncelerle çözümlenmesi, Türkçe öğretiminde hedeflenen demokratik kültür bilincinin oluşturulmasına olanak sağlar.

Üniversitelerde verilen Türkçe dersi, öğrencilerin (okuma, izleme, dinleme) anlama, (yazma ve konuşma) anlatma becerilerini geliştirmeyi amaçlayan, Türkçeyi doğru ve bilinçli olarak kullanmanın yollarını gösteren bir derstir. Bu nedenle sınıf ortamında, öğreticinin kılavuzluğunda, birebir ilişki içerisinde, uygulamalı olarak yapılmasının yanında birden fazla uyaranın sınıf ortamına taşınmasının da öğrencilerin dil becerilerini geliştirilmesi açısından daha verimli olacağı düşünülmektedir. Çünkü öğrenimin, meslek yaşamının dahası günlük yaşamın başarısı bir yönüyle anadilini ustalıkla kullanmaya bağlıdır. Dinlediğini ve okuduğunu, doğru ve tam olarak anlayabilmek; duyu, düşünce, tasarı ve isteklerini düzgün ve anlaşılır bir şekilde aktarabilmek bu anlamda önem kazanır. Anlama ve anlatma becerisini edinmemiş ya da geliştirememiş olan bireylerin dış dünyayla gerçek anlamda iletişim kurabilmesi olanaksızdır. Birey anadilinde yetkinliğe ulaştıkça anlayan, anlatan, tartışan, sorgulayan, düşünen, sorun çözen, karar veren, üreten, demokratik kültür bilincine erişen, çağın gereksinimlerini karşılayan bir kişiliğe sahip olabilecektir.

Bu yönüyle araştırmanın, yükseköğretime değin on iki yıl anadili öğrenimi gören üniversite öğrencilerinin anlama ve anlatma becerileriyle ilgili yaşadığı sorunların çözümünde, eksikliklerin giderilmesinde ve dil becerilerine ilişkin kazanımların geliştirilmesinde katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Adalı, O. (1983). Anadili olarak Türkçe öğretimi üstüne. *Türk Dili Dergisi*, 379, 31-35.
- Alessi, S. M., Trollip, S. R. (2001). *Multimedia for learning methods and development*. Allyn ve Bacon. Massachusetts.
- Alyılmaz, S. (2018). Türkçe öğretiminde hedef kitlenin / “öğrenen”in önemi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7(4), 2452-2463
- Aslan, C. (2006). *Yazınsal nitelikli çocuk kitaplarının çocuğun okuduğunu anlama ve yazılı anlatım becerilerine etkisi* [Doktora tezi, Ankara Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

- Aslan, C. (2010). Düşünme becerilerini geliştirici dil ve edebiyat öğretimi ortamları- bir eğitim durumu örneği. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (13)24, 127-152.
- Aslan, C. (2011). Sanatsal bir uyaran olarak kısa filmlerin dil ve edebiyat öğretimi ortamlarında kullanılması. *Prof. Dr. Cahit Kavcar Türkçe Eğitimi Çalıştayı* (ss. 193-204). Ankara Üniversitesi Yayını.
- Aslan, C. (2016). Özerk benlikli birey yetiştirme sürecinde çağdaş dil ve edebiyat öğretimi ortamlarının önemi. *İlköğretim Online Dergisi*, 15(3), 723-741.
- Bloom, S. (1997). *Creating sanctuary: towards the evolution of sane societies*. Routledge.
- Bruner, J. (2008). *Eğitim süreci*. (T. Öztürk, Çev.). Pegem Akademi.
- Cooper, P. ve Dancyger, K. (2006). *Kısa film yazmak*. Çev. Simten Gündeş. Es Yayını.
- Creswell, J. W. (2015). *Nitel araştırma yöntemleri*. Çev. Mesut Bütün, Selçuk Beşir Demir. Siyasal Kitabevi.
- Çelik, T. (2013). *Dil ve edebiyat öğretimi*. Anı Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2002). *Türkçe ve sınıf öğretmenleri için Türkçe öğretimi*. Pegem A Yayıncılık.
- Dilidüzgün, S. (2004). Okuma öğretimi amaçları bağlamında Türkçe ders kitaplarındaki çocuk edebiyatı ürünleri. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 43-55.
- Efe, H. (2005). *Karikatür ve eğitim: karikatür sanatının eğitimdeki işlevi*. Eki Yayınları.
- Göğüş, B. (1978). *Orta dereceli okullarımızda Türkçe ve yazın eğitimi*. Gül Yayınevi.
- Göğüş, B. (1983). Türkçe öğretimi: anadili eğitim programlarının niteliği. *Dil Öğretimi Özel Sayısı*, XLVII, 379-380.
- Göğüş, B. (1988). Uluslararası ana dili eğitimi örgütü. *Türk Dilinin Öğretimi Toplantısı* (ss. 15-20). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Göğüş, B. (1993). *Türkçe öğretimine genel bir bakış. Türkçe öğretimi ve sorunları*. TED Yayınları.
- Kahn, D. (2008). How effective is multimedia in online training? 13.05.2017. <http://www.elearningguru.com/wpapers/multimedia.pdf>
- Kantemir, E. (1997). *Yazılı ve sözlü anlatım*. Engin Yayınevi.
- Kavcar, C. (1983). Düzgün yazmanın önemi ve yolları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 16 (2), 113-123.
- Kavcar, C. (1998). Türkçe eğitimi ve sorunlar. *TÖMER Dil Dergisi Ankara Üniversitesi*, 65, 5-17.
- Kavcar, C. (2017). *Edebiyat ve eğitim*. Anı Yayıncılık.
- Kavcar, C., Oğuzkan, F. ve Sever, S. (2005). *Türkçe öğretimi*. Engin Yayınevi.
- Kocaman, A. (1994). Anadili öğretiminde bilgi ve kullanım boyutu. *Çağdaş Türk Dili Dergisi*. 77, 6-9.
- Mayer, E. R. (2005). *The cambridge handbook of multimedia learning*. Cambridge University Press.
- Moreno, R., Valdez, A. (2005). Cognitive load and learning effects of having students organize pictures and words in multimedia environments: the role of student interactivity and feedback. *Educational Technology Research & Development*. 53 (3), 35-45.

- Morrison, T. G., George, G. B. and Chilcoat, W. (2002). Using student-generated comic books in the classroom. *Journal of Adolescent Adult Literacy*, 45 (8), 758-767.
- Özdemir, E. (2013). *Eleştirel okuma*. Bilgi Yayınevi.
- Öztaş, S. (2006). Türkiye Cumhuriyeti inkılap tarihi ve Atatürkçülük dersi konularının öğretiminde filmlerin kullanımı. Y. Doğaner (Editör), *Türk Eğitim Sisteminde Atatürkçülük ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Öğretimi*. (s.131-150). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Sever, S. (2002). Öğretim dili olarak Türkçenin sorunları ve öğretme-öğrenme sürecindeki etkili yaklaşımlar. *Ankara Üniversitesi E. B. F. D.*, 34 (1-2), 11-22.
- Sever, S. (2003). Türkçe öğretiminde yeni yapılanma çalışmaları. *Anadolu Çağdaş Eğitim Vakfı*, 47-54.
- Sever, S. (2008). Eğitimde ve bilimde Türkçe eğitimi, *Cumhuriyetimizin Kuruluş Felsefesinin Öngördüğü Eğitim "Bildiriler"*. İnönü Üniversitesi Matbaası.
- Sever, S. (2011a). Türkçe öğretiminde, sanatsal bir uyaran olarak karikatürün kullanılması, VI. *Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu "Bildiriler"*, Nobel Yayın Dağıtım.
- Sever, S. (2011b). *Türkçe öğretimi ve tam öğrenme*. Anı Yayınları.
- Sever, S. (2013). Çocukla yazınsal iletişim *çocuk edebiyatı ve okuma kültürü*. Tudem Yayıncılık.
- Sever, S. (2018). *Sanatsal uyaranlarla dil öğretimi*. Tudem Yayıncılık.
- Sever, S., Kaya, Z., Aslan, C. (2011). *Etkinliklerle Türkçe öğretimi*. Tudem Yayıncılık.
- Sönmez, V. (2004). *Dizgeli eğitim*. Anı Yayıncılık.
- Sönmez, V. (2007). *Program geliştirmede öğretmen el kitabı*. Anı Yayıncılık.
- Sönmez, V. (2008). *Eğitim felsefesi*. Anı Yayıncılık.
- Vaughan, T. (2004). *Multimedia: making it work*. Mcgraw-hill technology education.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2008). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (6. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Wade, C. (1995). Using writing to develop and assess critical thinking. *Teaching of Psychology*, 22 (1), 24-28.

Extended Abstract

Language teaching is a process which pioneers the raising of sensitive individuals who can think at higher levels and possess comprehension and narrative skills. In this process, the development of the individual's sensitivity to human, life and nature, him/her aiming to think critically and creatively by overcoming the thought processes at the level of knowledge, effective use of life-long reading, writing, speaking and listening skills, and gaining democratic cultural awareness are among the basic responsibilities of Turkish language teaching. In order to fulfill these responsibilities, the Turkish language teaching should be structured with the opportunities of audio, visual and linguistic artistic stimuli that stimulate the creative, expressive power of the language and the creation of application-oriented learning-teaching environments.

Literature agrees that Turkish education suffers from considerable inefficiency and deficiency (Adalı, 1983; Aslan, 2006, 2016; Demirel, 2002; Dilidüzgün, 2004; Göğüş, 1978, 1983, 1988, 1993; Kantemir, 1997; Kavcar, 1983, 1998; Kavcar vd., 2005; Kocaman, 1994; Özdemir, 2013; Sever, 2002). Studies show that the deficiencies that cannot be solved by higher education continue in higher education, and the number of graduates who cannot gain the characteristics of being an individual prior to Turkish education and who cannot convey their feelings, thoughts and impressions in written or verbal form is

increasing. In addition, it was determined that the Turkish teaching process could not be structured in a qualified and functional manner, and the language skills of the students could not be improved. In the context of this problem, a teaching draft has been prepared with multi-stimulus educational environments in order to provide solutions and to gain different perspectives on the Turkish teaching process.

The purpose of this research is; to design contemporary Turkish courses that lead to the upbringing of highly thought and sensitive individuals with advanced comprehensive and telling skills with educational environments where linguistic, visual and audio stimuli are used to the level, to set out what sample training situations should be like, preparing a sample educational status for higher education in accordance with the data obtained and to give different perspectives to the Turkish teaching process. This research is a decimal study in the scanning model. The data is; activities for the structuring of multi-stimulating, learning-teaching environments, the development of linguistic and think al skills, and local and foreign scientific publications. In preparation of educational status, information, level-appropriate literary works and artistic stimuli were obtained. A framework for how multistimed training environments should be configured as a result of examining data sources, the case of exemplary education has been tried to be embodied with an understanding in accordance with this framework. The goals and gains of Turkish teaching were tried to be implemented through activities in which artistic stamens suitable for the level were put to work with the sample educational situation.

It has been made note that activities designed in educational situations are functional. Stems that students will run four basic language skills to work in activities; it is prepared to lead them to think, talk and discuss. The activities include questions for students to understand and understand linguistic stimuds, and are structured to reveal many high-level thinking skills and creativity of students, such as criticizing, predictive, evaluation, problem solving. The prepared activities were organized in accordance with the criticisms, opinions and suggestions of the experts who took language teaching and piloted with the students who took Turkish language courses in higher education.

In this process, write situations suitable for the knowledge and abilities of students, which will increase the participation in learning with the clues, feedback, correction and reinforcers (Bloom, 1997) given in the educational situations created to improve the writing skill, were created. Several writing activities were included, with artistic stimuli appealing to the level of students, addressing the language and meaning universes of the students. Writing exercises have been carried out to reveal the reflections of a music played, a short film watched, a cartoon that makes you think, and a joke that makes you laugh. Attention has been paid to write activities in which artistic stimuli were put to work, rather than the activities proposed by traditional education, such as 'write an article on information only' or 'write a paragraph describing any proverb'. The effect of line, shapes, sound, texture and visuals in the memory gives the person the power to express himself. An activity like 'write a few sentences about peace' can only be made meaningful after watching a striking and shocking short film about war and reading a child's letter telling about war. Educational situations have been transformed into a series of activities aimed to increase the desire to write off students and make this action a habit.

The Turkish course given in universities is a course aimed at improving the understanding, teaching skills of students and showing ways to use Turkish accurately and consciously. Therefore, it is thought that in the classroom environment, under the guidance of the tutorial, it will be more efficient for students to develop their language skills in addition to being applied in a one-to-one relationship, as well as moving multiple stimuli in the classroom environment. Because the success of learning, every day and professional life depend on one aspect of using the mother tongue expertly. To be able to understand, accurate and fully, what you listen to and read; it is important in this sense to be able to convey emotions, thoughts, bills and desires in a smooth and understandable way.

As a result, Turkish language courses in the classroom environment, guided by the tutorial, in a one-to-one relationship, made in practice and carried out by moving multiple steadily into the classroom environment, will fulfill their responsibility and the individual will achieve competence in their native language. In this way, it is thought that the research will contribute to solving problems related to the comprehensive and explaining skills of university students who have studied in the mother tongue for twelve years up to higher education, to address deficiencies and to improve the gains in language skills.